

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 159. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297016816.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

1. Johannes Ewalds debut

Der var ingen grund til at tro, at det var en moderne ånd, som i 1764 debuterede med prosafortællingen *Lykkens Tempel*. Fortællingen, der blev offentliggjort i skriftrækken *Forsøg i de skønne og nyttige Videnskaber*, er en from allegori om valget mellem jordisk og evig lyksalighed. Inden for rammerne af en komposition, hvis linier er som trukket efter en lineal, færdes Fromheden, Dyden, Affekterne, Tilfældet, Frygten og Misundelsen i skikkelse af kvinder så kølige og højbarmede, som man kender dem fra stik efter den samtidige maler Nicolai Abildgaard. Fortællingen munder ud i en fornuftig hyldest til den evige lyksalighed, og den indbragte sin forfatter en pris på 20 rigsdaler fra Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse, i daglig tale kaldet Det smagende Selskab. Han gik straks efter i gang med at skrive et drama om Guds algodhed.

Den tyveårige Ewalds arbejde er et produkt af vedtagen smag og moral. Han synes helt igennem rede til at bekræfte den humane oplysningstid i dennes tro på borgerdyd, fremskridt og altings viselige orden, synlig for den der blot ser ordentligt efter.

Men denne optimisme stod for fald, både i Ewalds eget liv og i et større historisk perspektiv. Som det snart skal ses, havde Ewald allerede selv gjort erfaringer, der kun svært lod sig føje ind i kompositionen fra *Lykkens Tempel*, og han skulle komme til at gøre flere. Han havde formentlig også hørt om, ja måske allerede læst den bog, der mere end nogen anden skulle lægge sprængstof under optimismen: Voltaires *Candide*. Bogen var udkommet i Genève fem år før *Lykkens Tempel* - og syv år efter finder man den som ferment, anstødssten og diskussionspartner i en anden af Ewalds prosafortællinger: *Herr Panthakaks Historie*. Her viser det pæne unge menneske sig at være blevet til et anfægtet og forvirret hoved.